

ВШАНОВУЮЧИ ТВОРЧИЙ ГЕНІЙ ГРИГОРІЯ КОЧУРА

Українська нація по праву пишається своїми видатними майстрами художнього перекладу, отими гранословами залізних і не завжди ідилічних ліричних строф. Охоплюючи поетичним зором цілі літературні епохи, невтомні драгомани намагалися донести до українського читача найкращі здобутки світової літератури, інтегрувати їх в український культурний простір. Намагалися донести в умовах задушливої атмосфери облудної благості й всезагального щастя, настоящего на тихій ненависті до матиного слова. За свою любов до батьківщини поплавилися не лишень поети, письменники, театральні діячі, а й перекладачі: одні змушені були допивати гіркоту днів на Соловках, іншим довелося відійти у засвіти в далекому Сандормоку. Цілком очевидно, що українське слово потрібно було за будь-яку ціну ізолювати й обмежити євразійськими рамками, аби воно заскніло, зачучверіло й звелось нінащо. Саме художній переклад був узятий під пильний нагляд всевидючого центрального “літу”, себто літературної цензури, і навіть твори “прогресивних” зарубіжних письменників зазнавали таємних репресій, коли з них вилучали цілі абзаци, не поновлені й нині. Пропагували ідею подвійного перекладу, коли можна й потрібно було перекладати з російського варіанту, і зовсім ігнорували той факт, що російський перекладач орієнтувався передусім на російського читача. Свідомо вилучали “за непотрібністю” цілі галузі перекладу, і найдошкульнішою зневаги зазнало саме українське сходознавство, яке лишень сьогодні починає оживати. Досі немає українською “Шах-наме” Фірдоусі, “Тулістану” Сааді та інших творів перської й заодно світової класики, хоча всі культурні європейські народи давно вже пишаються своїми чудовими інтерпретаціями.

Є поети як епохи, так само є перекладачі, які появили себе довершеною й викінченою епохою. Коли ми говоримо про Миколу Лукаша, то передусім усвідомлюємо його роль як перекладача-експериментатора, версифікатора й лексикографа-фольклориста. Лукаш започаткував епоху динамічного перекладу, саме він уперше занурився в глибини української народно-розмовної стихії, щедрою рукою привносячи многоцінні перли в “Декамерон” Боккаччо, “Дон Кіхота” Сервантеса, поезії Гійома Аполлінера (“Альба співана колись на вербну”), Гарсія Лорки (“Циганський баладник”) і безнастанно апелюючи до мовно-генетичної пам’яті українського читача. Своєрідність Лукашевого перекладацького методу влучно охарактеризував Григорій Кочур, перефразовавши відому гетівську сентенцію: “Я, коли перекладаю, намагаюсь читача повести в країну автора, тоді як Лукаш своїми перекладами повертає в Україну”.

Справді, перекладачем цілком іншого складу був Григорій Кочур, продовжувач класичної школи перекладу Миколи Зерова й інших неокласиків. Своїми перекладами він охопив 26 століть, від давньогрецької літератури до літератури ХХ ст. Знавець багатьох мов, Григорій Кочур вдумливо підходив до вибору творів, суголосних його творчій натурі, це був воістину вибір великого поета. Кажуть, ніби поет-перекладач, шукаючи відповіді на питання, які його турбують сьогодні, медитує в минуле, він ніби духовно емігрує й усамітнюється. Григорій Кочур не усамітнювався в класичних текстах. Одержимий ідеєю світової літератури, як свого часу Й. В. Гете (“Західно-східний диван”), він намагався в умовах духовного вакууму донести щонайкраще українському читачеві. Його всеохопну титанічну працю як перекладача можна порівняти хіба що з Франковими перекладацькими

студіями, коли той знайомив українського читача зі світовою й зокрема східною літературою, нехай і з німецьких перекладів фон Хаммера, М. Хеннінга та ін. Завдання було одне – максимально заповнити прогалини в перекладному письменстві, приживити й виростити оте дерево світової літератури. Ці два генії, Лукаш і Кочур, попри відмінність творчих методів, зійшлися воєдино в першому виданні “Декамерона” Боккаччо, до якого Кочур написав ґрунтовну передмову, демонструючи глибоке розуміння не лише європейської середньовічної літератури. Як відомо, “Декамерон” за своєю формою є рідним дітищем східної літератури, і саме на це цілком справедливо звернув увагу Григорій Кочур: “Приблизно такий спосіб нанизування оповідань на один стрижень, як у “Декамероні”, також існував і раніше, наприклад, у східній літературі. Досить згадати хіба б казки “1001 ночі”. Оцеї вдячний і продуктивний прийом індійської класичної літератури об’єднувати одним рамковим оповіданням тематично близькі твори згодом перейняли інші східні літератури і, як цілком очевидно, європейська.

* * *

17 листопада 2012 р. виповнилося 104 роки від дня народження Григорія Порфировича Кочура. З цієї нагоди 26 листопада року в Актовій залі Університету відбувся вже традиційний вечір пам’яті Великого Майстра.

Слово про Григорія Кочура виголосив проректор з науково-педагогічної роботи, професор Володимир Кирилич: “Сьогоднішній вечір присвячений знаковій постаті – видатному перекладачу, одному з найяскравіших талантів сучасного українського письменства, особистості франківського взірця, людині легендарної пам’яті, всеосяжному культурологу, гуманітарію, поету, історикю й теоретикю українського художнього перекладу. ... Але насамперед він був Українцем, Громадянином, який навіть у “найчорніші часи” жив за Кодексом Честі, тобто жив і працював заради своєї нації, а, отже, на користь усього людства”.

Володимир Михайлович у своєму виступі наголосив на визначній для Університету події, коли 1998 року ухвалою Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка новоствореній кафедрі перекладознавства і контрастивної лінгвістики було присвоєно ім’я Григорія Кочура. “Григорій Кочур був Учителем у найглибшому, найсвятішому розумінні цього великого Слова. Як Учитель увійшов у життя багатьох, щоб залишитися там назавжди. Навчав усіх, хто хотів, прагнув учитися. Для багатьох був тактовним, неперевершеним наставником на нелегкій дорозі до українства, до самих себе, до своїх джерел, до своєї нації”, – додав на завершення Володимир Кирилич і подякував завідувачеві кафедри професорові Університету Роксолані Зорівчак за ініціативу щорічного відзначення “Кочурівських днів”.

Невтомний пропагандист Кочурової творчої спадщини, ведуча вечора, професор Роксолана Зорівчак розповіла про життєвий і творчий шлях Григорія Кочура, зазначивши: “Життя Майстра було тернисте, як і доля української нації та її літератури. Усього спізнав він ущерб – і замовчування, і приниження, і тюрем, і концентраційного табору, коли, за його власними поетичними словами, довелось “Крізь біль, крізь бруд, крізь тундру пронести Свого мистецтва полум’я високе”. Але знав він і велику радість творчості, що долає відчай і зневіру, магію Слова, його велич”.

Своїми спогадами про Григорія Кочура поділився почесний доктор університету, відомий поет Ігор Калинець, прочитавши на завершення знаковий твір Шарля Бодлера “Альбатрос” у перекладі Івана Світличного. Присутні довго перебували під враженням цього

натхненного й усвідомленого прочитання, адже у цій поезії цілком очевидно йшлося і про стражденні долі трьох поетів – Івана Світличного, Ігоря Калинця та Григорія Кочура.

Роксолана Зорівчак мала велику приємність попросити до слова проректора Українського католицького університету – Павла Кузьмича Хобзея, чия родина була дуже близька Григорію Порфіровичу. Павло Хобзей залюбки поділився своїми спогадами про Григорія Кочура, і присутні мали змогу ніби зсередини розгледіти ірпінську лабораторію перекладача, відчутти дух високої творчості, окинути поглядом коло його найближчих товаришів і соратників. Перед ними постав образ великої і zarazом скромної людини, земної та цілком доступної у спілкуванні, із неодмінно лагідною і тихою посмішкою на устах.

Літературний вечір супроводжувався читанням поезій у найкращих традиціях кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики та класичної філології. Студенти, аспіранти та викладачі кафедр декламували поезії в оригінальному звучанні з паралельними перекладами Григорія Кочура. Звучала поезія численними європейськими мовами, а також такою рідкісною сьогодні в Україні, як грузинська (Галактіон Табідзе “Я та ніч”).

Цей Вечір органічно доповнювала класична музика у майстерному виконанні студентів класу професора Володимира Заранського із Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка. Серед виконавців лауреат міжнародних конкурсів скрипаль Назар Федюк, скрипалі Ігор Муравйов, Марія Штогрін та Олена Пинзеник, а також лауреат виконавських конкурсів піаністка Ольга Білас. Звучали твори композиторів Йоганнеса Брамса, Ежена Ізаї, Фридерика Шопена, Миколи Лисенка та Мирослава Скорика.

Завітав на вечір і професор Львівського Франкового університету, лауреат літературних премій імені Максима Рильського та Григорія Кочура Андрій Олександрович Содомора. Він розповів про свої ірпінські зустрічі з Григорієм Порфіровичем і поділився враженнями від непересічної творчої особистості видатного перекладача. На завершення свого виступу Андрій Содомора прочитав кілька віршів французьких поетів в оригіналі та в перекладах Григорія Кочура.

Літературно-мистецький вечір у стінах Франкового вузу став ніби продовженням нещодавніх Кочурівських святкувань у Києві. Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України № 1010 від 23 вересня 2009 року, було засновано щорічну літературну премію імені Григорія Кочура, яку присуджують письменникам і перекладознавцям за кращі переклади українською мовою визначних творів світової поезії та вагомі перекладознавчі праці в царині українського художнього перекладу.

17 листопада у день народження Григорія Кочура, в Національному музеї літератури України відбулося вручення премії імені Григорія Кочура та відзнак Міністерства культури України за літературний переклад. Високу нагороду отримало відразу двоє переможців з Києва: Всеволод Іванович Ткаченко (збірка франкомовних перекладів “Сад божественних поезій”) та Олена Геннадіївна Бросаліна (англосаксонський героїчний епос “Беовульф”. “Легенда про Сігурда і Гудрун” Джона Р. Р. Толкіна). Номінантом премії був також Роман Романович Гамада (**переклади перської класичної й народної літератури, персомовної літератури Індії**), якого Міністерство культури нагородило Почесною відзнакою та пам’ятними подарунками.

У церемонії нагородження безпосередньо брали участь ірпінчани, діти Г. Кочура – Марія Іванівна та Андрій Григорович, також зарубіжні гості й відомі українські літературознавці, перекладачі, дипломати, вчені, чиновники, широкі верстви громадськості.

Саме у стінах Франкового вузу йшлося про нових лауреатів Літературної премії імені Григорія Кочура 2012 року. З доповіддю на цю тему виступив кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Тарас Шмігер. Першим лауреатом цієї премії за книги “Студії одного вірша”, “Дистихи Катона”, “Римська елегія” став видатний український перекладач, перекладознавець, письменник, професор кафедри класичної філології Львівського національного університету імені Івана Франка Андрій Содомора (2010). Вдруге ця висока премія була присуджена професорові Роксолані Зорівчак за значний внесок у вітчизняне перекладознавство, популяризацію творчості видатних українських перекладачів, а також за серію перекладознавчих праць (2011).

Своєрідним підсумком літературно-мистецького вечора слугували поезії видатного італійського романтика Джакомо Леопарді в перекладах Григорія Кочура. Хворобливо-вразливий і мрійливий, поет був наділений сильною волею і гострим критичним розумом. Усе його життя – це боротьба за свою людську гідність. “Прагну любові, любові, вогню, вогню, жаги, життя” – так він писав до свого друга, критика П’єтро Джордано в листопаді 1882 року. Ідилічний вірш “Безмежність” навів філософські роздуми про сенс людського буття, незмірність завжди оновлюваної природи, відчувши яку, людина наближається до таємниці буття.

*...Майнуть часи минулі, вже померлі,
І гомін нинішнього, ще живого.
І думка, наче корабель розбитий,
У безмірі тонути починає.
Та солодко мені в цім морі зникнуть.*

(Переклад Г. Кочура)

Поети не відходять за далекий обрій. Із отієї незглибимої безмежності вони промовляють до нас словом, зігрітим великою синівською любов’ю, словом рідним і невмирущим...

Роман Гамада